

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 3. decembra 1897.

Politiški oddelek.

Badeni — Gautsch.

Dobrih štirinajst dni je tega, kar je grof Badeni, povodom časnikarskih poročil, da je njegovo stališče omajano, v poslanski zbornici z veliko samozavestjo naznanil, da kar nič ne misli na odstop. Teden dni po tej izjavi je bil premagan in je moral odstopiti.

Kakor svetel meteor se je pojavil na političnem obzorju in slovanski narodi so se ga oklenili z vso ljubeznijo, pričakuje, da jim pomore do njihovih pravic. Ta ljubezen se je kmalu ohladila in se premenila v veliko nezaupnost. Morda se ni še nikdar politična nezrelost Slovanov pokazala tako eklatantna, kakor prav v tem nasprotovanju Badeniju, kajti samo politična nezrelost more zahtevati, naj se v nekaterih mesecih predrugači vse to, kar se je tekom stoletij ukoreninilo. Badeni je imel dobro voljo, pomoči slovanskim narodom do njihovih pravic in gotovo bi bil tudi za nas Slovence kaj storil, da smo imel boljše zastopnike.

Razmera, visoki uplivi, nemška birokracija, generaliteta, dvorni krogi, zunanjepolitični uplivi — vse to je oviralo Badenija, da ni mogel izvršiti svojega programa, in kdor podcenja te uplive, ni resen politik.

Toda vzlic tej nezaupnosti Slovanov bi bil Badeni morda premagal vse ovire, s katerimi se mu je bilo boriti, da ga v najodločnejšem trenutku niso zapustili nekateri, na njegovo politično smrt prežeči ministerski tovariši in da mu krščanski-socijalisti niso podstavili noge. Badeni je padel nepričakovano. Prav v trenutku, ko je hotel dogovorno z desnico udariti po opoziciji in jo z jednim mahom uničiti, prav tedaj je izpodrsnil in padel.

Slike Badenijevega značaja danes še ni možno narediti, ali se menda ne motimo, ako porečemo, da je bila velika napaka, da so mu razne slovanske stranke po ne-

potrebem delala sitnosti in mu s tem onemogočile, zadobiti trdna tla, koder Slovani nimajo prijateljev, v tistih višjih krogih, katerim je nemški veleizdajalec Schönererjevega ali Wolfovega kroja ljubši, kakor najpatrijotičnejši človek, kateri ima na sebi neizbrisni madež slovanskega rojstva.

Badenijev naslednik je dosedanji naučni minister baron Gautsch, kateri je zbral okrog sebe zgolj uradnike, kateri pa so po svojem mišljenju vsi sami nemški liberalci, vsi nasprotniki slovanskih narodov, vsi nasprotniki narodne ravnopravnosti, nasprotniki kulturnih prizadevanj slovanskih narodov in celo nasprotniki njih gospodarskih potreb. Najhujši mej njimi pa je sam ministerski predsednik baron Gautsch.

Gautsch je izšel iz šole Schmerlingove, iz šole tistega krutega germanizatorja, kateri je izumil volilno geometrijo ter ž njo hotel nemškemu narodu za vselej zagotoviti gospodstvo v državi. Že kot jako mlad mož je baron Gautsch vsled posebne protekcije postal naučni minister v Taaffejevem kabinetu. Slovenski poslanci so takrat z vso požrtvovalnosto podpirali grofa Taaffeja, baron Gautsch pa je za to zapiral slovenske šole. V znamenitem, nam Slovincem nepozabnem govoru leta 1892. o koroških ljudskih šolah razkril svoje nazore o narodnih pravicah Slovencev. Baron Gautsch se je takrat z vso odločnostjo in z neko nezaslišano srditostjo izrekel, da koroški Slovenec nima pravice do slovenskih ljudskih šol, ampak da se mora potopiti v nemškem morju.

Taaffe je takrat Gautscha prisilil, da je Slovincem dal neko zadoščenje, ali Gautsch s tem ni premenil svojega mišljenja, ostal je zvest sam sebi in svojim nazorom. Leta so ga sicer naučila rezerviranost in previdnosti, ali vsak njegov čin svedoči, da je še vedno tisti, kakor pred leti, da je še vedno stari Gautsch in stari nasprotnik Slovencev.

Parlamentarna večina ni vesela Gautschevega ministerstva. Pozdravila je Gautscha jako hladno, nasprotno pa sklenila, da ostane jedina in solidarna v vseh slučajih. Desnica je s tem pokazala, da Gautscha ne mara, da ne mara njegovega nemškega ministerstva, ampak da hoče

ministerstvo, katero priznava načela desnice in je pripravljeno, voditi državno upravo po teh načelih.

Prva naloga Gautscheva je, dognati nagodbeni provizorij in budgetni provizorij. V ta namen skliče državni zbor. Toda proti volji desnice ne dobi niti jednega, niti drugega in za to se bode moral z desnico porazumeti. Doslej ni Gautsch še nič storil, da se zjedini z desnico, pač pa se je približal levici in sicer tako, da ga desnica najbrž ne bo mogla podpirati.

Prvo, kar je storil Gautsch, je bila to, da je dal izpustiti vse radi hudodelstva javnega nasilstva na Dunaji in v Gradcu zaprte, osebe na čelu jim poslanca Wolfa. Potem je začel siliti, naj se umakne sedanje predsedstvo poslanske zbornice in naj se volita dva Nemca in jeden Slovan v predsedništvo, naposled pa začel agitovati, da se sestavi nova večina, v kateri bi Nemci nosili zvonec.

Vse to je navdalo vse slovanske poslance, posebno pa Čeha in Slovence, s skrajno nezaupnostjo in izdali so glas: Pripraviti se nam je na vse slučaje, eventualno tudi na najstrožjo večletno opozicijo, da, tudi na obstrukcijo.

Sosebno Slovenci moramo biti skrajno oprezni proti Gautschu in z vsemi močmi siliti na to, da pove jasno in določno, kake namene da ima. Prilika za to bode pri nagodbenem provizoriju. Vseslovenski shod je formuliral naše zahteve in dokler baron Gautsch ne izpolni vseh teh zahtev, kar jih je možno izpolniti administrativnim potom, vseh od prve do zadnje, dotlej pač noben slovenski poslanec ne bo smel glasovati za nagodbeni provizorij. Slovenski poslanci so stavili ta pogoj grofu Badeniju, kateri je bil naš prijatelj, toliko bolj ga morajo staviti našemu nasprotniku baronu Gautschu.

Politični pregled.

Državni zbor. — Taki dogodki, kakršni so se primebili zadnje dni v dunajskem parlamentu, niso znani niti v južnoameriških republikah, kjer sedi v parlamentih več pouličnih tolovajev kakor poštenih ljudij. Seveda se temu ni čuditi, saj takih živinsko surovih, podlih ljudij, kakor so nemški poslanci, ni dobiti niti mej hotentotskimi in culukaferskimi govedarji. Nastala je bila pravcata revolucija. Desnica je postavila na dnevni red nagodbeni provizorij. Levica, to so sinovi tistega nemškega naroda, kateri se baha s svojo psevdokulturo, so se temu uprli, hoteč strmoglaviti ministerstvo. Ker so uvideli, da z govori nič ne opravijo, so hoteli svoj namen s kruto silo doseči. Naskočili so predsedništvo in provzročili velikanski pretep v parlamentu. Tolkli so po Slovanih s pestmi in z noži naskakovali svoje nasprotnike. Pijane barabe se obnašajo lepše, kakor ti Nemci. Ker je desnica uvidela, da se iz lepa ne da vzdržati red, je sklenila popolnitev pravilnika. Dotični predlog je stavil grof Falkenhayn in večina ga je vzprejela. Po tem premenjenem pravilniku je dobil predsednik pravico, da je smel za tri seje izključiti tiste poslance, kateri v zbornici razgrajajo, zbornica pa jih sme izključiti za 30 dni. To je Nemce in socialne demokrate neizmerno razkačilo. V naslednji seji so socialni demokratje naskočili predsedništvo in provzročili zopet nečuvene škandale in pretepe. Predsednik je izključil 13 poslancev. Ti niso hoteli iti iz dvorane in je

predsednik poklical policijo, katera je morala dotičnike ven nesti, ker so se branili z rokami in nogami. Nastali so taki škandali, da je moral predsednik zaključiti sejo. Zadnja seja je bila v soboto. Tu so zopet Nemci tako razgrajali, da je bilo vsako zborovanje nemogoče. Nemci so predsednika nečuvno psovali in sploh uganjali take, prav nemške surovosti, da je bilo nemogoče delovanje parlamenta. Ker se je bila v tem premenila tudi politična situacija — Lueger in njegova krščansko-socialna družba so se podredili komandi Schönerjevi je Badeni odstopil, zasedanje drž. zbora pa se je odložilo. Čuje se, da se snide v kratkem in da bo nova vlada zahtevala, na se jej votira provizorna nagodba in budgetni provizorij, z druge strani pa se javlja, da se drž. zbor sploh več ne snide, ampak da se razpusti drž. zbor kakor hitro se konča zasedanje delegacij.

Delegaciji. — Za posvetovanja delegacij, ki prav za prav nista nič drugoga, kakor stroj za dovoljevanje denarja, se sedaj nihče ne meni. Odseki so končali svoja dela in seveda odobrili vse postavke, kar jih je vlada zahtevala. Takisto se je zgodilo tudi v plenumu. Najlepše je to, da sta delegaciji dovolili denar, ne da bi vedeli, koliko bode plačati vsaki državni polovici, ker kvota še ni določena. Tako bedasti smo pač samo v naši državi, da dopuščamo kaj takega.

Hrvatske volitve. — Tekom meseca decembra vršile se bodo dopolnilne volitve v hrvatski sabor, v tistih okrajih, koder je vlada razglasila obsedno stanje. Vlada dela uprav z azijatskimi sredstvi, da bi zmagali madjaronski kandidatje. Zaprla je na stotine opozicijskih volilcev, popolnoma brez uzroka, sicer pa pritiska s kruto silo na vse volilce. Lahko je mogoče, da zmagajo Madjaroni. V avstro-ogerski monarhiji je sploh vse mogoče, ker pri nas ne vladajo nič boljše razmere, kakor na Turškem.

Srbija. — Dogodki v Avstriji so zadnje dni odvrnili pozornost od političnih homatij v Srbiji. Tam je zdaj Milan na delu. Poroča se, da je Milan v službi tistih angleških politično-trgovskih špekulantov, kateri so provzročili upor Armencev, ustanek na Kreti in grško-turško vojno. Ti hočejo imeti konflikte na Balkanu, da bi se Rusija ne utegnila zanimati za delovanje Angleške v Aziji. Milan je dobil precej denarja za to, da se je vrnil v Srbijo z namenom, da prouzroči ustanek v Macedoniji in če mogoče zaneti vojsko mej Srbijo in Bolgarsko, vsled katere naj bi se potem po intenciji Angleške razvilo orijentsko vprašanje.

Francija. — Še vedno je afêra Dreyfuss na dnevnem redu. Židje so zasnovali velikansko akcijo, da oproste na do smrtno ječo obsojenega izdajalca Dreyfussa, kateri je seveda Žid. V ta namen skušajo zvaliti vso krivdo na necega bivšega častnika grofa Esterhazyja, kateri je na precej slabem glasu in čigar pisava je podobna Dreyfusovi. Židje so to zasnovali, ker vidijo, kako mogočno narašča na francoskem protisemitizmu, odkar se je dokazalo, da je židovski kapitan Dreyfuss izdal svojo domovino, in ker se boje, da pride dan, ko ne bodo več mogli eksploatirati Francije.

Belgija. — V tej državi, kjer je zdaj takozvana katoliška stranka na krmilu, se bodo te dni vršile dopolnilne volitve v parlament. Iz parlamenta izstopijo največ liberalni in socialnodemokratiški poslanci, a možno je, da propadejo, ker je katoliška stranka jednotna in solidarna, druge pa se mej seboj koljejo.

Kreta. — Dolgotrajnim pogajanjem radi avtonomije Krete še vedno ni konec. Turčija nikakor neče privoliti v zahteve velesil, ampak odklada stvar od dne do dne, tako da se jej že grozi z blokado Carigrada. za katero grožnja pa se Turčija tudi nič ne zmeni.